

AHLÂK İLE HUKUK

Prof. Süheyp DERBİL

Ahlâk ile hukuk arasında türlü türlü benzeyişler' benzeyişsizlikler, ilgiler, etkiler ve tepkiler görülür. Düzgüsel (Normatif) bilimlerden sayılan ahlâk ile hukuk bize birtakım davranış kuralları belirtirler.

Ancak, ahlâk kuralları iç davranışlara da ilişkin olabilir. Kimseyi kıskanmıyacaksın gibi. Hukuk kuralları ise yalnız dış davranışlara ilişkindir: Kimsenin malını çalmıyacaksın, kimseyi öldürmiyeceksin gibi.

Ahlâk, bütün dış davranışlarımızda bile iç davranışımıza göre hüküm verir. Yankesicilik yapmak düşüncesiyle otobüse binip te bir şey aşırımıyan kimse ahlâk bakımından suç bu, hukuk bakımından suçsuzdur.

Ahlâk ile hukuk arasındaki bu benzeyişsizliği gözümüzde büyütmeğe gelmez. Çünkü hukuk alanında da «iyi niyet», «kötü niyet», «maksat» gibi içsel ve ruhsal davranışlara büyük önem verilir.

Ben bir kimseyi öldürsem, hakkımda bir hüküm verebilmek için, yargıç niçin öldürdüğümü araştırır. Ben bir kimseyi, parasını almak için öldürmüş olabileceğim gibi kendi canımı savunmak için de öldürmüş olabilirim. İçsel davranışımı araştıran yargıç, yerine göre, benim ölüm cezasına çarptılmama veya suçsuz olduğuma hükmedebilir. İki hüküm arasındaki büyük fark, içsel davranış farkından ileri gelir.

Hukuku biz kanunlarda ve tüzüklerde yazılı kurallar olarak değil, yargıçlar ve idareciler tarafından uygulanan kurallar olarak ele alıyoruz. Millet'in kaderi, düsturların, resmî gazetelerin yaprakları arasındaki yazılara göre değil, yargıçların ve idarecilerin kararlarına göre değişir.

Belirli bir zamanda, belirli bir memlekete uygulanan hukuk kuralları arasında, genel kurallardan özel kurallara doğru ahenkli bir uygunluk bulunması, hukuk kuralları arasında çelişiklik ve uykunsuzluk olmaması istenir. Kanunların anayasaya, tüzüklerin kanunlara, kazai, idarî veya siyasi kararların kanunlara ve tüzüklere uygunluğu gözetilmelidir. Bu çeşit uygunsuzluklar memlekette tedirginlik doğurur, işleri aksatır. Bunun için hukuk kuralları üzerinde, kazai, idarî veya siyasi kararlar üzerinde tek-nin incelemeler yapılarak kurallar ve kararlar arasında ahengin sağlanmasına çalışılır.

Bir hukuk kuralının değeri, uygulandığı insan topluluğunun dirlik, düzenlik içinde yaşayıp gelişmesine yararlığı derecesiyle ölçülür. Bu bakımdan hukuk kuralları üzerinde, kazaî, idarî veya siyasî kararlar üzerinde sosyal incelemeler yapılarak kuralların ve kararların topluluk ihtiyaçlarına uygunluk derecesi ölçülür.

Bütün bu teknik ve sosyal incelemelerin amacı hukuk kurallarının, kazaî, idarî veya siyasî kararların daha iyi, daha yararlı olmalarını sağlamaktır. İyiye doğru yönelmeleri bakımından hukuk ile ahâlk arasında tam bir benzeyiş, tam bir ülkü birliği vardır.

Hukuk iki yüzü keskin bir kılıç gibidir. İyiliği olduğu gibi kötülüğü de körükleyebilir. Vatandaşlar arasında eşitliği, söz, basın, yayım ve toplanma hürriyetlerini sağlayan hukuk kurallarının doğru sözlülüğü, doğru sözlülüğü geliştirmesi; bu hürriyetleri baltalayan hukuk kurallarının ise ikiyüzlülüğü, dalkavukluğu, yalan, dolanı körüklemesi gibi.

Ahlâk ile hukuk çabuk bozulan nesnelere dir. Bozuk hukuk devleti, bozuk ahlâk milleti sarsar ve çöktürür. Hukukun bozukluğu ahlâkı da bozar ve buluşturır.

Bundan dolayı, devletin ve milletin çökmesini önlemek, yaşayıp gelişmesini sağlamak için çok titiz bir özen ve anlayışla hukuka çeki düzen vermek gerekir.

İnsan haklarını, kamu hürriyetlerini tam olarak sağlayan bir anayasa ile kanunların anayasaya uygunluğunu denetleyecek bağımsız bir mahkeme hukuk düzeninin temelidir.